

Yenileşme Dönemi Türk Edebiyatı

1. Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'ni güçlü kılan sosyal ve siyasi düzenin bozulma nedenlerinden biri değildir?

- A) Yeniçerilerin askerlik dışında işler edinmesi
- B) Bilim ve teknoloji alanında Avrupa'daki gelişmelerin gerisinde kalınması
- C) Yeterli birikime sahip olmayan padişahların devletin başına geçmesi
- D) Merkezi otoritesi güçlü bir devlet yapısının oluşturulması
- E) Kapitülasyonların giderek Avrupalı devletlerin sömürü aracı hâline gelmesi

2. I. Askerî
II. İktisadi
III. Edebî
IV. İdari

Numaralanmış alanlardan hangileri Osmanlı Devleti'nde düzenin bozulması ile ilgili başlıklardan biri olamaz?

- A) Yalnız I. B) Yalnız II. C) Yalnız III.
D) I ve II. E) III ve IV.

3. Ukûl-i zâhire sâid fezâ-yı ecrâma
Kuvâ-yı câzibe kanunu pâye-i mirkat
(Parlak akıllar bir yandan gökyüzüne doğru yükselirken yer çekimi kanunu da insan için bir merdiven vazifesi görmektedir.)

Nüfûs-ı fâkire nâzil kaâret-i arza
Delîl-i mebhas-ı tekvîn defâin-i tabakât
(Düşünen kişiler bir yandan yer kürenin derinliklerine doğru inerken dünyanın yaratılışına ait deliller de artık toprak tabakaları arasında araştırılıyor.)

Tefâhür eylemesin mi bu asr â'sâra
Kısalttı bu'd-ı mekân u zamânı muhtere'ât
(Bütün bunlara bakarak içinde yaşadığımız asrın önceki asırlara bakarak övünmesi normal değil mi? On dokuzuncu asırdaki bütün icatlar, zamanı ve mekânı kısaltmış bulunmaktadır.)

Bu beyitlerde Sadullah Paşa aşağıdakilerden hangisinin önemine dikkat çekmektedir?

- A) Bilimsel gelişmelerin etkisinin
- B) Zamanın gelip geçiciliğinin
- C) Batı düşüncesinin hâkimiyetinin
- D) Yaşam tarzının değişmesinin
- E) Eski anlayışın yok olmasının

4. Aşağıdakilerden hangisi Batı düşüncesine, yaşam biçimine ve Batı'da gerçekleştirilen bilimsel gelişmelere ilgi duyulma nedenlerinden biri değildir?

- A) Sosyal ve siyasi düzenin bozulmaya başlaması
- B) Savaşlarda alınan yenilgiler
- C) Batı'nın bilim ve teknikteki üstünlüğü
- D) Devleti dağılma sürecinden kurtarma politikaları
- E) Şehzadeler arasındaki taht mücadelelerinin artması

5. Çağdaşlaşma hareketinin bir bütün olduğunu ve onun bir programa bağlanması gerektiğini ilk kavrayan hükümdar, III. Selim (1789-1808) olmuştur. Onun çağdaşlaşma konusundaki büyük arzusunu, Avrupa ile temasları çoğaltmadaki çabası da gösterir. Başlıca Avrupa devletlerinde, belli işler için gönderilen geçici elçiler yerine, ilk defa olarak, şimdiki gibi gittikleri ülkelerde birkaç yıl sürekli kalan elçilikler kurması da bu arzunun açık ifadesidir. Ordunun modernleştirilmesi konusundaki çabası ise daha da büyüktür... Tamamıyla soysuzlaşmış ve bir haydut sürüsü hâline gelmiş yeniçeri ordusunun zamanla yerini alacak ve Batılı tarzda yetiştirilecek yeni bir ordu düzenlenmeye başlanmıştır.

Bu metinden hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Avrupa'daki gelişmeler yakından takip edilmek istenmiştir.
- B) Askerî alandaki eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır.
- C) Modernleşme sürecinde Batı'ya uyum ilkesi gözetilmiştir.
- D) Çağdaşlaşmaya bütüncül bir bakışla yaklaşılmıştır.
- E) Yapılan yenilikler sosyal hayattaki bozuklukların düzene girmesini sağlamıştır.

6. Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat Fermanı'nın (1839) ilan edilme nedenlerinden biri değildir?

- A) Sosyal ve iktisadi bunalım
- B) Askerî yenilgiler
- C) Siyasi çalkantılar
- D) Meclisin dağıtılması
- E) İç isyanlar

7. Osmanlıda aydınların yönetim, eğitim hayatında ve askerî sistemde değişiklik yapmak istemelerinin temel nedeni aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Batılı yaşama geçmek
- B) Devletin devamlılığını sağlamak
- C) Ekonomik kaybı önlemek
- D) Sosyal hayatı düzenlemek
- E) Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmak

Yenileşme Dönemi Türk Edebiyatı

8. Tanzimat sonrası zihniyet ile ilgili aşağıdaki bilgilerin hangisinde bir yanlışlık vardır?

- A) Batı kanallı bilgi akışı Osmanlı ülkesine daha hızlı bir şekilde girmeye başlamıştır.
- B) İlmî çalışmalar daha çok medreselerin denetimi altında yapılmıştır.
- C) Pozitif bilimler daha fazla önemsenmiştir.
- D) İlkokullardan başlanarak Avrupalı tarzda öğretim modeli uygulanmaya başlanmıştır.
- E) Aydınlar Fransızca öğrenimi rağbet görmüştür.

9. Gülhane Hattı, Osmanlı İmparatorluğu'nda hâkim sentez olan Türk-İslam unsuru ile "reaya" diye anılan diğer dinlere bağlı unsurlar için "can, mal ve namus" güvenliğini kabul ediyordu. O zamana kadar, imparatorlukta en küçük fertten en büyük devlet adamına kadar, kimsenin bu hususlarda bir garantisi yoktu. Padişah, lüzum gördüğü anda başvekillerin bile mallarına el koyar ve kendilerini idam ettirebilirdi. Hâlbuki bu fermanla, "muhakeme edilmeksizin kimsenin hiçbir cezaya çarptırılmayacağı" ilan ediliyor yani padişah bu husustaki yetkisinden vazgeçiyordu. Adaletin sağlanması için yeni kanunlar yapılacak, vergi sistemi yeniden düzenlenecek, askere alma usulü de adalete uygun bir şekle getirilecekti.

Bu metinden hareketle aşağıdakilerden hangisinin Tanzimat Fermanı'nın (1839) ilan edilme nedenlerinden biri olduğu söylenemez?

- A) Adil bir yönetim anlayışı isteği
- B) İmparatorlukta eşitliğin tesis edilmesi düşüncesi
- C) İnsanların güvenlik endişesinin ortadan kaldırılması hedefi
- D) Padişahın yetkilerini sınırlandırma fikri
- E) Batılı devletleri aşma hayali

10. Osmanlı coğrafyasında Türklerden başka Yunanlılar, Arnavutlar, Bulgarlar, Sırlar ve Romenler yaşıyordu. Bu uluslar Fransız İhtilali'nin doğurduğu milliyetçilik, hürriyet, hukuk, demokrasi gibi düşünceleri Batılılardan öğrenmişlerdi. Batılılar bütün bu hukuki ve sosyal hakların bu uluslara verilmesini istiyordu.

Bu metinden hareketle Tanzimat Fermanı'nın ilan edilme nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dış baskılar
- B) Mali sıkıntılar
- C) İç isyanlar
- D) Sosyal bunalım
- E) Askerî yenilgiler

11. Tanzimat'la beraber padişahın azimli davranışı karşısında, imparatorluğun kapıları -bir daha kapanmamacasına-Batı dünyasına açılmıştı. Batıcı aydınların henüz sayıca azlığı dolayısıyla, Batı medeniyetine doğru siyasi ve idari alanlarda devletçe yapılmış çalışmaların gerçek yorumunu ve açıklamasını yapmaya ve hele onları yayıp yerleştirmeye henüz maddeten imkân yoktu. Bu sebeple gazetelerde siyasi olayların dışında olarak Batı kültürü hakkındaki haberler hem kısıtlı hem de çok basit ilmî ve teknik hususlara ait bulunuyor, sadece Batı'da yapılan icat ve keşiflerden ve bunların faydalarından kısaca bahsolunuyordu. Buna rağmen zaman zaman verilen bu ufak bilgiler, yavaş yavaş halkta Batı medeniyetinin bilim ve teknik alanlarındaki üstünlüğü ve bu üstünlüğün zararlı değil faydalı şeylerden ileri geldiği inancını uyandırmakta idi. Fakat asıl yapılacak iş, kestirmeden gitmek, Batı medeniyetine ait şeylerin kötü şeyler olmadığını halka kendi gözü ile gördürüp kendi kulağı ile duyurmakta.

Bu metin Tanzimat Dönemi'yle ilgili olarak aşağıdakilerin hangisinin temel göstergesidir?

- A) Zihniyet değişiminin
- B) Dünya görüşünün
- C) Eğlence anlayışının
- D) İdari yenileşmenin
- E) Ekonomik rahatlamının

12. Aşağıdaki dizelerin hangisi Tanzimat öncesi zihniyeti yansıtmaktadır?

- A) Milliyeti nisyân ederek her işimizde Efkâr-ı firenge tebaiyyet yeni çıktı (Her işimizde, milleti, dini unutup, Batılı fikirlere tâbi oluyoruz ki bu yeni çıktı.)
- B) Aleme mûris-i cân adl ile ihsan olmuş Ademe bâis-i şân akl ile irfân olmuş (Dünyada herkese can veren, adalet ve ihsandır. İnsana şeref veren ise akıl ile bilgidir.)
- C) Bu nâz ü bu nigâh-ı tegâfûl ki sende var Hızır olsa âşıkın sebep-i terk-i cân olur (Sendeki bu naz; bu gaflete düşüren bakış var ya, aşığın Hızır bile olsa canını vermesine sebep olur.)
- D) Zaman zamân-ı terakkî cihan cihân-ı ulûm Olur mu cehl ile kâbil bekâ-yı cem'îyyât (Devir ilerleme devri, dünya ilim âlemi iken toplumlar bilgisizlikle varlıklarını sürdürmez.)
- E) Ne Amr Zeyd'in esiri ne de Zeyd Amr'a veli Müesses Üss-i müsâvâta nass-ı mevzûat (Ne Amr Zeyd'in esiridir ne de Zeyd Amr'ın velisidir. Kanun hükümleri eşitlik temeli üzerine kurulmuştur.)

